УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут гуманітарних наук

Кафедра журналістики, української словесності та культури

Що вивищує розум,

те повинно вивищувати й душу.

П. Буаст

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ЧАСОПРОСТОРІ: АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ

ЗБІРНИК

МАТЕРІАЛІВ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

21 ЛЮТОГО 2019 РОКУ

Ірпінь 2019

ББК 74.9 (4 Укр) 58 я431

У 45

Розглянуто і схвалено на засіданні вченої ради ННІ гуманітарних наук Університету державної фіскальної служби України (протокол № 4 від 22 січня 2019 року).

Українська мова та культура в сучасному гуманітарному часопросторі: аспекти формування комунікативної компетентності фахівця: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Укладачі: І.В. Зайцева, О.П. Калита, А.К. Павлова. – Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2019. – 216 с.

Редакційна колегія:

Александрова Г.А. - доктор філологічних наук

Копаниця Л.М. – доктор філологічних наук, професор

Лузан П.Г. – доктор педагогічних наук, професор

Марчук Л.М. – доктор філологічних наук, професор

Зикун Н.І. – доктор наук із соціальних комунікацій, професор

Зайцева І.В. – кандидат педагогічних наук, доцент

Калита О.П. – кандидат педагогічних наук, доцент

Павлова А.К. – кандидат філологічних наук, доцент

Скуратівська Г.В. – старший викладач

УДК 811.116.2:388.4 (477)(063)

ББК 74.9 (4 Укр) 58 я431

У 45

Матеріали подано в авторській редакції.

За зміст статей та точність покликань відповідальність несуть автори**.**

Зміст

Александрова Галина. Творча індивідуальність І. Стешенка в контексті української літератури кінця XIX – початку XX століття…..	5
Грицевич Юрій. Лексичні діалектизми однієї берестейської говірки (на матеріалі фольклорних записів Федора Климчука)……..	16
Грушко Наталія, Науменко Ліана. Значення та вплив етичної складової на професію журналіста……	23
Дерев'янко Наталія. Українська культура і глобальні проблеми сучасності……	29
Доронін Дмитро. Концепти етнічної та національної ідентичностей у творчості Тараса Шевченка……..	35
Зайцева Інна. Вплив особистості фахівця PR – сфери на формування суспільної свідомості	39
Калита Олена, Хлюст Владислава. Культура мережевого спілкування в умовах сучасного глобалізованого суспільства…….	44
Козар Лідія. «Голос совісти українства»: праця Бориса Грінченка на терені української фольклористики……	48
Копаниця Любов. Моделююча роль фольклорного тексту як критерій прагматичного вимірювання фольклорного твору…….	55
Любарська Ілона, Стельмащук Софія. Міжкультурна комунікація в багатонаціональному регіоні України……..	72
Мацковська Каріна, Табаченко Яна. Сучасні проблеми етики бізнесу	78
Нечипоренко Алла, Черненко Єлизавета. Сучасна телевізійна реклама: мовно-стилістичні особливості……	83
Нікончук Анастасія. Творчість Григорія Сковороди як приклад утворення духовності: моральність – вчинок – дія…….	89
Павлова Алла, Жук Аліна. Роль авторської інтенції в сучасному медіа тексті: оцінне ставлення до дійсності (на прикладі публікацій про Чорнобильську катастрофу)…….	95
Павлов Ігор. Онтологія духовності в українській етнокультурі: проблема морального вибору…….	102
Полковенко Тарас. Особливості відображення соціального простору в сучасному медіатексті…….	109
Починок Людмила. Конфлікт життєвих цінностей у драмі В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь»……..	114
Рарицький Олег. «Втеча до життя»: поет Володимир Свідзинський у рецепції Івана Дзюби…….	120
Сотник Ольга Особливості формування професійного мовлення студентів-нефілологів……..	129
Страдецька Олександра. Медіакультура і проблеми сучасного	135

соціуму: людина – самоактивність – соціальне середовище…….	
Сукаленко Тетяна, Позднякова Ольга. Публіцистичний стиль у сучасному медійному просторі……	144
Ткачук Вадим. Політична культура як мірило політичної зрілості суспільства……**……**	151
Чорна Олена. Перспективи формування української наукової термінології……..	157
Швець Анна. Ключові екзистенціали у філософській ліриці Павла Гірника……	165
Янковська Жанна. Лексиично-стилістичні засоби фольклоризму творів Ганни Барвінок (на прикладі оповідання Ганни Барвінок «Не було змалку – не буде й до'станку»)……	173

should also be considered as an artistic system, because it absorbs the entire artistic world created by mankind and is available around us in time and space.

Key words: media culture, radio, television, Internet, modern society.

Тетяна Сукаленко
кандидат філологічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України
Ольга Позднякова
студентка Університету державної фіскальної служби України

ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ СТИЛЬ У СУЧАСНОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Засоби масової інформації є потужним інструментом формування суспільної думки. На початку ХХ ст. інформаційний простір публіцистики, на думку багатьох дослідників, визначає здатність мови впливати на формування масової культури і свідомості. «Публіцистичний простір охоплює функціонування ідей, думок і положень соціального, політичного, ідеологічного, світоглядного характеру. Це дуже масштабна, потужна сфера, у якій ідеї розповсюджуються з метою впливу на думки і почуття» [14, с. 25].

Мета наукової розвідки полягає у виявленні особливостей вживання та функціонування публіцистичного стилю у текстах ЗМІ.

Над теоретичними аспектами публіцистичних текстів працюють такі науковці: Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько, С. Я. Єрмоленко, О. А. Стишов, Л. І. Шевченко, Т. А. Коць, П. С. Дудик та ін.

Публіцистика, як зауважують дослідники, «є ніби проміжною сферою художнього, ділового і наукового спілкування, вона синтезує в собі частину функцій, мовних ознак та засобів художнього, ділового, наукового стилів» [8, с. 270].

Корені публіцистичного стилю сягають давньої полемічної української літератури [8, с. 270].

Вперше проаналізував процес становлення української публіцистики О. Маковей у праці «П’ятдесятилітній ювілей руської публіцистики».

Наприкінці 20 − на початку 30−х рр. ХХ ст. актуальним є питання про розвиток публіцистичного стилю в українській мові. У газетах і журналах з'являється рубрика «Проблема газетної мови» [7].

Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько зауважують: «Публіцистичний стиль української мови започатковувався одночасно з художнім, офіційно-діловим, науковим. Проте тривалий час публіцистичний стиль не мав повноцінного розвитку через втрату українським народом державності, через постійні заборони української мови. Публіцистичний стиль − це стиль суспільної комунікації, громадського життя…» [8, с. 270].

С. Я. Єрмоленко публіцистичний стиль визначає як «1) один з функціональних стилів літературної мови, що використовується у сфері масової інформації; 2) емоційно забарвлена, піднесена мова з ознаками вольової оцінності (в цьому значенні виступає синонімом до понять «ораторський стиль», «риторичний стиль»). Як мова засобів масової інформації публіцистичного стилю характеризується популярним, чітким викладом, орієнтованим на швидке сприймання повідомлень, на стислість і зрозумілість інформації. У другому значенні мовні засоби призначені для емоційного впливу на читача, слухача» [4, с. 562].

Л. І. Шевченко зауважує, що публіцистичний стиль «акумулює ззовні суперечливі тенденції, оскільки поєднує як динамічність, так і консерватизм, як еталонність і залежність від норм літературної мови, так і зумовленість добору та формування функціональної норми відповідно до уподобань часу, соціально стратифікованої групи та ін. <… > Синтез стандарту та експресії є результатом установки на інформування та переконання; зіткнення протилежних тенденцій визначає також лабіальність мовного узусу і формування функціональної норми, що і є одним із критеріїв розвитку функціонального стилю» [13, с. 5].

П. С. Дудик наголошує: «Лінгвістично і в той час вичерпно осмислити публіцистичний стиль мови і мовлення непросто, бо лексично й граматично він неоднорідний. Цей стиль різножанровий, через що й розлогий стилістично, і водночас за багатьма визначальними ознаками помітно індивідуальний.

Мовлення у виявах публіцистичного стилю − це мовлення за¬собів масової інформації: радіо, телебачення, преси тощо» [3, с. 86].

Публіцистичний стиль об’єднує усну і писемну форму літературної мови.

Публіцистичне мовлення як в усній, так і в писемній формах характеризується інформативністю, доцільністю змісту, воно є всеохоплюючим, оскільки в мові немає таких слів, словосполучень, речень, яких не можна було б використати в публіцистичному стилі.

Публіцистичне мовлення, на думку П. С. Дудика, «найповніше, найкомпактніше й найпоказовіше реалізується в писемній формі − у газетах, в іншій суспільно-політичній літературі. Менш повно воно виявляється в усній формі. В обох формах публіцистики спільного значно більше, ніж особливого, індивідуального. Їм притаманна трафаретність висловлювання, тобто вживання специфічно-стилетвірних слів, словосполучень і речень найрізноманітнішої будови. Обидві форми публіцистичного стилю (писемна й усна) мають своєю метою висвітлення актуальних суспільно-політичних та інших проблем сучасності. Справжній творець публіцистичного слова прагне досягти мовленнєво-стилістичної майстерності, щоб постійно висловлюватись у засобах масової інформації найбільш логічно, образно, емоційно» [3, с. 86].

Публіцистичний стиль характеризується практичним спрямуванням − реалізовувати інформаційну, коментарно-оцінну, пізнавально-просвітницьку функції впливу ЗМІ. Для різних публіцистичних жанрів існують певні вимоги до внутрішньої стилістики, особливо якщо це специфічна тематика.

Проте журналістська діяльність є надзвичайно динамічним процесом, засоби та прийоми постійно змінюються, відповідно до трансформаційних процесів у суспільстві, і тому залишаються актуальною сферою для науково-прикладних досліджень. Крім того, цікавими є дослідження потенціалу застосування публіцистичного стилю та його вплив на суспільство.

Головним завданням журналіста є віднайдення свого місця в тексті, формуючи власний публіцистичний стиль. У своїй праці [6] В. Ф. Іванов, В. Є. Сердюк вважають «нейтральність» окремою проблемою журналістських

матеріалів: «Журналіст повинен бути неитральним, коли працює в інформаціиному жанрі. Створюючи аналітичнии чи художньо-публіцистичнии твір, він має повне право на висловлення своєі позиціі. Потрібно тільки, щоб аудиторія могла чітко відділити цю позицію від інших думок та викладу фактів» [6, с. 18].

Діапазон підходів до можливості адекватного відображення дійсності в журналістських текстах надзвичайно різноманітний і полярно протиставлений – від проголошення повної «втрати сенсу» в просторі ЗМІ до визнання за журналістикою здатності консолідувати суспільство і зобразити життя у всій його складності і повноті. Ці погляди спираються на філософські доктрини, які можна об'єднати в два великих табори – реалістів, які визнають пізнаваність реального світу, і конструктивістів, що виходять з того, що образ світу є конструкцією людської свідомості. Однак більшість дослідників одностайні в думці про те, що формування публіцистичного стилю викладу матеріалу в ЗМІ, незалежно від авторського підходу чи жанру, спиратиметься й на лінгвістичні засоби виразності. Безсумнівно, варто погодитися з І. Р. Гальперіним, що стояв, по суті, біля витоків розвитку лінгвістики тексту і який стверджував, що: «…не можна говорити про який-небудь об'єкт дослідження, в цьому випадку про текст, не назвавши його категорій» [2]. Деталізуючи зазначене, вкажемо, що такі специфічні прийоми публіцистики як експресиви найширше застосовуються в текстах сучасних мас-медіа.

Категорія експресивності реалізується в публіцистичному медіатексті з метою надання більшої виразності нейтральному викладу матеріалу, а також служить способом вираження суб'єктивної думки автора.

Публіцистичні тексти різних жанрів повинні мати комунікативну спрямованість. Так, наприклад, у газетах, журна¬лах, у виступах на радіо і телебаченні важливо висловлювати свою думку точно і образно з метою впливу на читачів (слухачів або глядачів), на їхнє мислення, свідомість тощо.

Треба також зазначити, що вимоги щодо збереження фактів є провідними для публіцистичного стилю викладу у журналістиці. Авторська позиція

журналіста – складна й багатовимірна категорія. Проте в контексті досліджуваної теми варто зазначити, що публіцистичний текст має відповідати таким вимогам:

1. Точність. У публіцистичному стилі точність описуваної події журналісти насамперед повинні співвідносити з новинними матеріалами і дією інформаційної функції [1; 5], що проявляється у використанні термінології, спеціальної лексики з різних галузей знання і професій; вживанні власних імен (географічні назви, найменування установ і організацій, абревіатури і словоскладання). Проте лінія між точністю і приблизністю частіше є пунктирною, визначається жанром, у якому подається текст, ситуацією спілкування, прагматичними цілями і інтересами спеціаліста, котрий пише текст, необхідністю узагальнення або деталізації та репрезентації в тексті відображуваного явища.

2. Об'єктивність – це здатність неупереджено вникати в зміст справи, представляючи об'єкт так, як він існує сам по собі, незалежно від суб'єкта [9; 12]. Вимога об'єктивності інформації, як і її достовірності, посідає важливе місце у підручниках, етичних кодексах, інших нормативних документах з журналістики: об'єктивність – головна вимога до журналістського матеріалу. Об'єктивність та чесність – головні принципи журналістської творчості та ін. Питання про природу об'єктивності співвідноситься в журналістиці передусім з фактичними відомостями, відбір яких починається на етапі пошуку інформації та завершується включенням фактів у текстову частину. Об'єктивний матеріал з точки зору журналістики – «це той, який заснований на фактах, а не на домислах, вигадках або фантазіях», що спирається на емпіричні свідоцтва, логічні обґрунтування і незалежність суджень [9]. Спотворення реальної дійсності на догоду авторської фантазії «йде врозріз із законами та етикою журналістики» [12].

3. Інформативність. Основне призначення інформації в публічній сфері – забезпечення аудиторії актуальними, своєчасними, достовірними відомостями практично з усіх форм і видів людської діяльності (політика, економіка, наука,

ідеологія, релігія, мистецтво, моральні цінності та ін.). Засадничими для теорії журналістики є поняття соціальної інформації та її різновидів – масової і журналістської. Журналісти мають справу з соціальною інформацією, яка «виробляється в процесі людської діяльності, відображає факти з точки зору їх суспільної значущості і служить для спілкування між людьми і досягнення ними своїх цілей, обумовлених їх соціальним становищем» [10; 11]. Масова інформація, як частина соціальної інформації, призначена для всіх соціальних груп (кількісний параметр), а тому є загальнозначущою і загальнодоступною (якісний параметр). Важливим є поділ соціальної / масової / журналістської інформації на потенційну (інформація до зіткнення зі споживачем), прийняту (інформація, сприйнята аудиторією) і реальну (інформація, використана аудиторією).

Потужним аспектом української журналістики вважається аналітичність підходу до висвітлення подій у контексті їх викладу в публіцистичному стилі. Саме в посиленні дослідного початку міститься важливий резерв підвищення ефективності та впливовості сучасної преси. На журналістиці лежить величезна відповідальність за правильне осмислення і точну систематизацію, трактування різноманітних фактів.

На нашу думку, для сучасної публіцистики та журналістики характерна тенденція до різноманітності форм подачі матеріалу, відхід від інформативності, що створює стилістичну строкатість, швидку зміну мовних планів. Присутність автора в медіатекстах, ступінь його активності, характер його участі в подіях визначають прогрес сучасної журналістської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. Изд. 4-е, стереотипное. М: КомКнига, 2006. 144 с.
3. Дудик П. С. Стилістика української мови: навчальний посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с. (Альма-матер).

4. Єрмоленко С. Я. Публіцистичний стиль // Українська мова : енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 562.

5. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : [підручник]. 2-ге вид., перероб. і допов. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.

6. Іванов В. В., Сердюк В. Є. Журналістська етика : підручник. [2-ге вид., випр.]. Вища школа, 2007. 231 с.

7. Коць Тетяна. Перші лінгвістичні розвідки про публіцистичний стиль української мови. Електронний ресурс. Режим доступу: http://old.journ.lnu.edu.ua/movazmi/body/visnyk23/Statti_Kots.htm

8. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. та ін. Стилістика української мови: підручник / За ред. Л. І. Мацько. К.: Вища шк., 2003. 462 с.

9. Минемуллина А. Р. Адъективная оценочная лексика в заголовке публицистического текста // Ярославский педагогический вестник. Гуманитарные науки. Ярославль: РИО ЯГПУ, 2014. № 4. Т. I (Гуманитарные науки). С. 166–170.

10. Нерух О. О. Першооснови журналістськоі творчості: навчальнии посібник для студентів філологічного факультету, спеціальність «журналістика» Харків: Харківськии національнии університет ім. В. Н. Каразіна, 2002. 110 с.

11. Радзієвська Т. В. Текст як засіб комунікації. Вид-во АН України, 1993. 194 с.

12. Серажим К. С. Текстознавство : [підручник]: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 527 с.

13. Шевченко Л. І. Концепти теорії інтелектуалізації літературної мови в контексті розвитку стилю масової інформації // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: [Зб. наук. праць]. К.: ВПЦ «Київський університет», 2003. Випуск 7. С. 3–15.

14. Язык современной публицистики: [сб. статей] / Сост. Г.Я. Солганик. М.: Флинта: Наука, 2005. 232 с.

У статті проаналізовано специфіку функціонування публіцистичного стилю у текстах ЗМІ. Здійснено короткий огляд основних питань, якими займаються дослідники у контексті вивчення медійного дискурсу.

Ключові слова: публіцистичний стиль, медійний простір, журналістські тексти, мас-медіа.

The paper deals with the analysis of the specifics of functioning of the publicistic style in the media texts. A brief overview of the main issues that researchers undertake in the context of the study of media discourse are carrie out.

Key words: publicistic style, media space, journalistic texts, mass media.

Вадим Ткачук
Ірпінський коледж економіки та права

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ЯК МІРИЛО ПОЛІТИЧНОЇ ЗРІЛОСТІ СУСПІЛЬСТВА

Зрозуміти менталітет і духовність будь-якого етносу неможливо без глибокого знання його політичної культури. Політична культура є складовою частиною загальної культури людства й відіграє інтегрувальну роль у формуванні соціальних цінностей. Саме завдяки культурі став можливим цивілізований розвиток людства. Аналіз політичної культури дає змогу визначити місце і роль духовних детермінант у політичному житті суспільства [3, с. 258]. У суспільному житті політична культура є важливим засобом взаємодії особистості й політичної влади. Основне призначення політичної культури полягає не у відчуженні, а в залученні людей до політичної системи і політичної діяльності. Сама діяльність людей у суспільстві не обмежується лише сферою матеріального виробництва, а охоплює і сферу духовного виробництва, і процеси вдосконалення самої людини. Держава, право, мораль, наука, релігія – також специфічні види виробництва[1, с. 220].